

פקודת האריסים (הגנה) ¹

פקודה הקובעת הוראות בדבר הגנה על אריסים ידועים

1. השם הקצר

פקודה זאת תיקרא פקודת האריסים (הגנה).

2. פירוש

בפקודה זאת יהיו למונחים הבאים הפירושים דלקמן מלבד אם ענין הכתוב יחייב פירוש אחר -
"מועצה" פירושה מועצה שתוקם עפ"י הפקודה;

"ממונה על מחוז" ² פירושו הממונה על המחוז שבו נמצא משק או שטח מחיה; ההגדרה של ממונה על מחוז שבפקודת
הפירושים לא תחול על פירוש הפקודה הזאת ³;

"משק" פירושו חלקה של אדמת מירי התפוסה ונעבדת בידי אריס, ומקום שאדמת איזה כפר או כל חלק הימנה נתונים
בחזקת בעלות משותפת או בחזקת אריסות משותפת, הרי כולל המונח אותה אדמה או אותו חלק מאדמה התפוסים
ונעבדים בידי אריס בתוך אזור הכפר;

בתנאי שאם הועבר אריס על ידי בעל קרקע מחלקת אדמה אחת או מחלקות אדמה אחדות לחלקת אדמה אחרת או לחלקות
אדמה

אחרות, הרי החלקה או החלקות שהאריס הועבר מהן והחלקה או החלקות שהאריס הועבר אליהן יהא דין כולן יחדיו כדין
משק;

"בעל קרקע" פירושו אותו אדם, חוץ מגובה דמי אריסות או סוכן אחר, שהאריס משלם לו או חייב לשלם לו דמי אריסות אם
בדרך בלתי אמצעית או באמצעות סוכן, וכשאינן משלמים דמי אריסות פירושו אותו אדם שהאריס היה חייב לשלם לו דמי
אריסות אילו חלה חובת דמי אריסות, והמונח כולל את אלה שקדמו לו לאותו אדם בזכות ואת יורשי זכותו;
"אדמת מירי" כוללת אדמת מירי של ווקף;

"דמי אריסות" פירושה כל תשלום בכסף או בעין, והם כוללים כל חלק מיבול המשק;

"אריס חוקי" פירושו כל אדם, משפחה או שבט המחזיקים ומעבדים משק שלא בתורת בעלי המשק; המונח כולל את אשתו
או כל קרוב אחר של אדם המחזיק והמעבד משק ואשר יכלו לעבד משק זה בידיעת הבעלים, וכשהמחזיק ומעבד משק רכשו
בדרך ירושה, הרי כולל המונח את אלה שקדמו בזכות למי שרכש את המשק כאמור: המונח כולל את יורשי האריס החוקי.
הוא כולל את האיש שבעל הקרקע שכרו לעשות עבודה חקלאית ומקבל בשכר עבודתו חלק מיבול המשק שהוא מעבד; אין
המונח כולל את מי שבעל הקרקע שכרו לעשות עבודה חקלאית והמקבל בשכר עבודתו כסף או חלק מהיבול אלא שאין הוא
מעבד משק.

3. גמר האריסות במסירת מודעה, וכו'

(1) לא יהא בעליו של משק זכאי להביא לידי גמר את אריסותו של אריס חוקי שהחזיק ועיבד את המשק לא פחות משנה
אחת, ואפילו היתה באיזה חוזה הוראה האומרת את ההיפך, אלא אם כן מסר בעל הקרקע לאריס החוקי הודעה בכתב
לעזוב את המשק לא פחות משנה אחת למן האחד באוקטובר שלאחר תאריך ההודעה;

במה דברים אמורים: אם אין בין בעל הקרקע ובין האריס החוקי הסכם המתנה על מסירת ההודעה הקובעת זמן ארוך יותר מכפי הנקבע בזה.

(2) כל הודעה לעזוב את המשק שנמסרה עפ"י סעיף זה תהא בטלה ומחוסרת תוקף אם תוך שלושים יום מיום מסירת ההודעה לאריס החוקי לא מסר בעל הקרקע העתקה ממנה לממונה על אותו המחוז שבו נמצאת הקרקע ואם אין בהודעה הצהרה מאת הבעל שתכלית ההודעה היא להביא לידי גמר את האריסות כדי שאפשר יהיה להעביר את הקרקע כשהיא פנויה מחזקה, אם זוהי באמת תכליתה של ההודעה.

4.4 אריס המזניח משק הזנחה גסה

(1) למרות כל האמור בסעיף 3, הרי אם מסר בעל הקרקע לאריס חוקי שהחזיק ועיבד משק לא פחות משנה אחת הודעה בכתב להביא את האריסות לידי גמר על שום שהאריס הזניח את משקו הזנחה גסה ובזדון, יהא האריס צפוי לנישול כתום שלושה חדשים מתאריך ההודעה הזאת, מלבד אם תוך חמישה עשר יום מיום קבלת ההודעה פנה אל קצין המחוז ואל בעל הקרקע בבקשה בכתב להביא לפני מועצה את השאלה אם אמנם הזניח ככה את משקו והמועצה החליטה שהוא לא הזניח את משקו כן; אם הוגשה בקשה כזאת חייבת המועצה למסור את החלטתה עליה תוך חמישה עשר יום מעת שנתכוננה.

(2) אם בשעת נישולו מהקרקע נשאר עליה יבול שזרעו האריס ולא אספו ישלם בעל הקרקע לאריס פיצויים בעד אותו יבול; פיצויים אלה יוערכו ע"י מועצה, ובהעריכה אותם תביא המועצה בחשבון את מצב היבול ואת מכסת הכסף והעבודה שהשקיע בו האריס.

5. סכסוכים ידועים ייושבו על ידי מועצה

(1) אם פרץ סכסוך תחליט מועצה, לאחר שתימלך בדעת מפקח החקלאות המקומי, מהו הזמן הנאות לתשלום דמי האריסות המגיעים, מתוך התחשבות בכל המסבות.

(2) יכול כל צד מן הצדדים לסכסוך למסור הודעה על הסכסוך לקצין המחוז⁴ וחייב הוא למסור העתקה מן ההודעה לצד שכנגד.

6. צו נישול יינתן רק במקרים ידועים

(1) שום בית משפט או שופט או פקיד הוצאה לפועל לא יוציא פסק דין ולא יתן צו לנישול אריס חוקי שהחזיק ועיבד משק לא פחות

משנה אחת אלא בהתאם להוראות הבאות:

- (א) אם שילם האריס בהגיע מועד התשלום, או תוך זמן נאות כפי שתחליט מועצה, את כל דמי האריסות המגיעים ממנו על חשבון המשק, לא יוצא פסק דין או צו לנישול האריס -
1. אלא אם כן מסר בעל הקרקע הודעת עזיבה בהתאם להוראות סעיף 3,
 2. ואלא אם כן הוברר לבית המשפט או לשופט או לפקיד הוצאה לפועל -
- (א) שניתן לו לאריס שטח-מחיה המאושר מטעם שר המשפטים, או
- (ב) שהוכח לשר המשפטים שיש לו לאריס קרקע אחרת די הצורך להפיק ממנה את מחיתו הרגילה בעבודה שהוא רגיל אצלה,
3. ואלא אם כן הובאו לפני מועצה השאלות אם זכאי האריס החוקי לפיצויים בשל הפרעה ובשל השבחות שעשה במשק, ואלא אם כן, לכשהובאו השאלות האלה לפני מועצה, החליטה המועצה על השאלות האלה וסכום הפיצויים שהעריכה המועצה הושלש בידי נוטריון ציבורי,
 4. ואלא אם כן, מקום שעיבד אריס את משק בעליו לא פחות מחמש שנים רצופות קודם לתאריך שבו

נסתיים מועד הודעת העזיבה, העריכה מועצה, נוסף על סכום פיצויים שנגבה עפ"י הפסקא הקודמת, עוד סכום השווה לדמי האריסות של המשק בעד שנה אחת במוצע, והסכום הושלש בידי נוטריון ציבורי, 5. ואלא אם כן, מקום שחובת תשלום פיצויים חלה עפ"י הוראות סעיף 17, העריכה המועצה סכום פיצויים זה והושלש בידי נוטריון ציבורי;

(ב) אם לא שילם האריס את כל דמי האריסות המגיעים ממנו בעד המשק תוך זמן נאות כפי החלטת מועצה, לא יוצא פסק דין או צו לנישול האריס,

(i) אלא אם כן הובאה לפני מועצה שאלה אם האריס החוקי רשאי לפיצויים בעד השבחות שעשה במשק ואלא אם כן, לכשהובאה שאלה כזאת בפני מועצה והמועצה העריכה סכום פיצויים בשל השבחות, הושלש הסכום בידי נוטריון ציבורי,

(ii) ואלא אם כן, מקום שחלה חובת תשלום פיצויים עפ"י הוראות סעיף 17, העריכה המועצה סכום פיצויים זה והושלש בידי נוטריון ציבורי,

(iii) ואלא אם כן מסר בעל הקרקע הודעת עזיבה בהתאם להוראות סעיף 3;

בתנאי ששום דבר האמור בזה לא יהא דינו כאילו בא לפגוע בהוראה בדבר נישול הכלולה בסעיף 4.

(2) בהתחשב עם הוראות סעיף 12, הרי אם ניתן פסק-דין או צו של נישול, ישולם לאריס החוקי שניתן נגדו פסק-הדין או הצו, כל סכום שהושלש בידי נוטריון ציבורי בהתאם להוראות סעיף-קטן (1), בתנאי שנתברר לנוטריון הציבורי כי מילא האריס אחרי תנאי פסק-הדין או הצו, ואילו אם לא ניתן פסק-דין או צו כזה יושב הסכום לידי המשליש.

(3) אם ניתן פסק-דין או צו לנישול אריס, חובה לשלם דמי אריסות בעד התקופה שבין התאריך בו נגמר מועד הודעת העזיבה ובין תאריך הנישול, בשיעור שהיה נוהג קודם לגמר האריסות, כאילו נמשכה האריסות עד לתאריך הנישול.

7. תוצאות מכירה או העברה

מכירתו או העברתו של משק או שטח-מחיה או של כל מקרקעין שאותו משק או שטח-מחיה הוא חלק מהם, לרבות כל מכירה עפ"י חוק המשכנתאות העותומני מתאריך 1 ברביע תאני 1331, או עפ"י פקודת חוק המשכנתאות (תיקון), או עפ"י כל חוק אחר הודן בהוצאה לפועל והנוהג באותה שעה, לא יפגעו בזכויות הנתונות בפקודה זאת -

(א) לאריס חוקי שהחזיק ועיבד את המשק הזה לא פחות משנה אחת, או

(ב) לכל אדם אחר המחזיק כדין בשטח המחיה הנ"ל.

8. 5 הקמת מועצה וכו'

(1) מועצה תהא מורכבת מקצין מחוז שישמש כנשיא וימונה מטעם הממונה על המחוז, ומשני חברים שאחד מהם יוצע ע"י הבעלים ואחד ע"י האריס ואשר יאושרו מטעם הממונה על המחוז.

(2) החלטות המועצה בכל ענין שיובא לפניו עפ"י פקודה זאת טעונות אישור מטעם הממונה על המחוז ומשאושרו על-ידו תהיינה החלטות גמר.

(3) אם תוך חודש ימים מעת שנתמנה נשיא המועצה לא מסר בעל הקרקע או האריס לאישורו של הממונה על המחוז את שם חבר המועצה אשר ייצג אותו, ימנה הממונה על המחוז אדם שייצג את הצד שלא הציע חבר כאמור, ואותו אדם שנתמנה כך יהא דינו כאילו נתמנה ע"י אותו צד.

9. שטח מחיה

(תיקון 1937)

(1) שטח-מחיה ייקבע ע"י מועצה ובאישור שר המשפטים;

שטח זה ימצא במידת האפשר באותה הנפה ובקרבת המשק שממנו הודח האריס החוקי, ואדמת השטח צריכה להיות

אדמה מסוג אשר יאפשר לאריס החוקי להפיק ממנה את אמצעי המחיה אשר הסכין אליהם בעבודה שהוא רגיל בה; בתנאי שיכול שר המשפטים להכריז מדי פעם בפעם מהי המידה המינימלית של קרקע שתשמש שטח-מחיה באיזה מקום ומהי המידה המינימלית של כל סוג מסוגי הקרקע.

(2) המועצה תקבע את סכום דמי האריסות שהאריס החוקי יהא חייב לשלם בעד שטח-המחיה.

(3) יכול הבעל או האריס, תוך זמן של פחות מחמש שנים מעת ההחלטה האחרונה של המועצה בדבר שטח-המחיה, לפנות אל המועצה בבקשה לשנות את שטח-המחיה או את דמי האריסות בעד אותו שטח.

(4) כל המחזיק כדון בשטח-מחיה לא יודח ממנו אלא עפ"י הצעת מועצה שתתאשר מטעם שר המשפטים.

(5) אם נראה שאריס שניתן לו שטח-מחיה מזניח את השטח הזנחה גסה וזדונית יוכל בעליו של אותו שטח לפנות לקצין

מחוז ⁵ בבקשה בכתב להביא לפני מועצה את השאלה אם האריס של שטח-המחיה הזניח את שטחו הזנחה גסה וזדונית ואם נוכחה המועצה

שאמנם הזניח האריס את השטח הזנחה גסה וזדונית יכולה היא להציע להדיח את האריס מהשטח.

(6) אם בעת הדחתו משטח המחיה נשאר עליו יבול שזרעו האריס ולא אספו, חייב בעל הקרקע לשלם לאריס פיצויים בעד אותו יבול; פיצויים אלה יוערכו ע"י מועצה ובהעריכה אותם תביא המועצה בחשבון את מצב היבול ואת מכסת הכסף והעבודה שהשקיע בו האריס.

(7) אריס של שטח-מחיה לא ימכור ולא ימשכן את זכות אריסותו;

בתנאי שעפ"י הצעת מועצה שנתאשרה מטעם שר המשפטים מותר להרשותו למכור את זכות אריסותו לבעל הקרקע אם נוכחה המועצה -

(א) שמחזיק האריס או שהוא עתיד מיד להחזיק קרקע אחרת ששטחה אינו קטן משטח המחיה והנמצאת

בקרבת מקום לשטח המחיה ויש בה כדי להספיק לאריס, בעבורו ובעבור התלויים בו, רמת חיים לא קטנה מזו

שנתן לו שטח המחיה שלו בעבודה שהוא רגיל בה, או

(ב) שקיבל עבודת-קבע אחרת שתאפשר לו להשיג אותה רמת-חיים כאמור לעיל; במקרה זה תקבע

המועצה את הסכום שיהא על הבעל לשלם לאריס בתורת דמי-מקנה.

(8) לירשיו של אריס של שטח-מחיה תהיינה לגבי שטח המחיה אותן הזכויות ואותן החובות אשר היו לאריס עצמו.

10. פיצויים בשל הפרעה

(1) היה אריס חוקי מחזיק במשק לא פחות משנה אחת והוא -

(א) מפנה את משקו על יסוד הודעת עזיבה, או

(ב) מנושל מן המשק בתוקף פסק-דין או צו שניתנו עפ"י הוראת סעיף 6(1)(א),

ישלם בעל הקרקע לאריס החוקי פיצויים בשל הפרעה אשר יוערכו ע"י מועצה בהתאם להוראות סעיף זה.

(2) סכום הפיצויים צריך להתאים להפסד או להוצאות שיש ליחסם באופן ישר אל עזיבת הקרקע ואשר האריס לא יוכל

להימנע מהם אגב מכירתם או העתקתם של מטלטליו:

בתנאי שאין משלמים פיצויים בשל מכירת מטלטלים אלה אלא אם כן נתן האריס החוקי לבעל הקרקע קודם למכירה אפשרות

מספקת לערוך שומא של המטלטלים;

ותנאי שאין משלמים פיצויים עפ"י סעיף זה -

(א) מקום שהגיש בעל הקרקע לאריס הצעה בכתב שלפיה הוא חוזר בו מהודעת העזיבה וסרב האריס

לקבל את ההצעה או לא קיבלה, בלא טעם מספיק, או(ב) מקום שלא הוגשה תביעת פיצויים תוך שלושה

11. פיצויים בשל השבחות

(1) אריס חוקי של משק שעשה במשק השבחה מן ההשבחות המנויות בתוספת לפקודה זאת, יהא זכאי, בהתחשב עם הוראות הפקודה הזאת ובתום זמן האריסות - אם ע"י הודעת עזיבה ואם בדרך אחרת - לקבל מאת בעל הקרקע, בתורת פיצויים לאותה השבחה, סכום שיתאים לערכה של ההשבחה לגבי אריס חדש:

בתנאי שבקביעת סכום הפיצויים תובא בחשבון כל הנאה שבעל הקרקע זיכה בה את האריס שעשה את ההשבחות, בין שהותנה הדבר מפורש באיזה חוזה אריסות ובין שלא הותנה.

(2) אין משלמים פיצויים עפ"י סעיף זה בעד השבחה מן ההשבחות המנויות בחלק א' מן התוספת לפקודה זאת מלבד אם עובר לעשיית ההשבחה נתן בעל הקרקע את הסכמתו בכתב לעשיית ההשבחה, ויכול בעל הקרקע לתת את ההסכמה הזאת ללא כל תנאי או על אותם תנאי פיצויים או תנאים אחרים כפי שיוסכם עליהם בין הבעל ובין האריס החוקי, ואם נעשה הסכם כזה הרי השאלה אם זכאי האריס החוקי לפיצויים עפ"י סעיף זה יהא דינה כאילו הובאה לפני מועצה וכאילו המועצה החליטה עליה, כל סכום פיצויים שיש לשלמו עפ"י ההסכם יהא דינו כסכום פיצויים שיש לשלמו עפ"י סעיף זה ושהוערך על ידי המועצה.

(3) אין משלמים פיצויים בעד השבחה מן ההשבחות המנויות בחלק ב' מן התוספת הראשונה ⁶ לפקודה זאת, אלא אם כן מסר האריס החוקי לבעל הקרקע הודעה בכתב לא פחות משני חדשים מראש על רצונו לעשות את ההשבחה ועל האופן שבו הוא אומר לעשותה:

בתנאי -

(א) שאם ההשבחה היא הפראת הקרקע בזבל שדות, די לו לאריס החוקי למסור הודעה לבעל הקרקע אחת בשנה;

(ב) ואם ההשבחה היא תיקונים בבנינים הנחוצים לו לאריס החוקי לצרכי דירה או לצורך העיבוד הראוי או ההנהלה הראויה של המשק, לא יעשה האריס החוקי את התיקונים אלא אם לא עשאו הבעל תוך זמן מספיק למיום ההודעה הנ"ל;

מקום שנמסרה הודעה עפ"י סעיף-קטן זה יכולים בעל הקרקע והאריס החוקי לבוא ביניהם לכלל הסכם בדבר תנאי הפיצויים או התנאים האחרים שלפיהם תיעשה ההשבחה, ואם באו ביניהם לכלל הסכם כזה, הרי השאלה אם זכאי האריס החוקי לפיצויים עפ"י סעיף זה יהא דינה כאילו הובאה לפני מועצה וכאילו זו החליטה עליה, וכל סכום פיצויים שיש לשלמו עפ"י ההסכם יהא דינו כסכום פיצויים שיש לשלמו עפ"י סעיף זה ושהוערך על ידי המועצה.

(4) סכום הפיצויים שיש לשלם בעד השבחה שעשה אריס חוקי עפ"י הוראות סעיף זה יוערך על ידי מועצה:

בתנאי שלא תדון המועצה בשום תביעת פיצויים אלא אם כן נמסרו פרטי התביעה ע"י בעל הקרקע לאריס החוקי או ע"י האריס החוקי לבעל הקרקע תוך שלושה חדשים מעת גמר האריסות ע"י הודעת-עזיבה או, כשלא נמסרה הודעת-עזיבה, תוך שלושה חדשים למיום עזוב האריס החוקי את הקרקע.

12. אפשר לנכות פיגורי דמי אריסות מחשבון הפיצויים

כלה מועד האריסות של משק ונשאר האריס החוקי חייב לבעל הקרקע דמי אריסות, ינוכו דמי האריסות מן הפיצויים שחייב בעל הקרקע לשלם לאריס החוקי בשל הפרעה או בשל ההשבחות או בשל דבר אחר.

אין להגדיל את דמי האריסות שלא בהסכמת קצין המחוז

ישמע את טענות בעל הקרקע וטענות האריס החוקי ולאחר שיגבה את העדויות ויחקור את החקירות שימצא לנכון, תהא לו לקצין המחוז הסמכות להחליט באיזה סכום יש להגדיל את דמי האריסות, אם אמנם יוחלט להגדילם; דמי האריסות המוגדלים לא יקבלו תוקף לפני עבר שנה אחת למן היום הראשון באוקטובר שלאחרי החלטת קצין המחוז.

14. מה הדין כשאריס חוקי הוא אריס-משנה

(1) כשבעל קרקע ראשון מקבל נגד בעליו של אריס חוקי (בסעיף זה ייקרא "בעל קרקע אחרון") פסק-דין של חזקה או צו-נישול בשל אי-תשלום דמי אריסות או בשל כל סיבה אחרת בקשר עם קרקע הכלולה במשק, תסתיימנה זכויותיו של הבעל האחרון, כאילו הוצא לפועל פסק-הדין של חזקה או צו הנישול.

(2) אין להוציא לפועל פסק-דין או צו כנ"ל נגד אריס חוקי, ואריסותו במשק לא תהיה נפגעת אלא בזאת שהבעל הראשון יהיה לבעליו של האריס החוקי ויוכל לגבות את כל דמי האריסות המגיעים מאת האריס החוקי לבעל האחרון, כאילו היו דמי אריסות אלה מגיעים מלכתחילה לבעל הקרקע הראשון, ולמן תאריך פסק הדין או הצו יהא בעל הקרקע הראשון זכאי לגבות את דמי האריסות מאת האריס החוקי.

(3) גבה בעל הקרקע הראשון מאת האריס החוקי דמי אריסות בעד תקופה שקדמה לימי היותו לבעליו של האריס החוקי, יהא חייב ליתן דין וחשבון על כך לבעל הקרקע האחרון.

15. סמכויות מיוחדות לממונים על מחוזות

למרות כל האמור בפקודה זאת יכול ממונה על מחוז, לכשיבוקש על כך מאת בעל הקרקע, להרשות לו לבעל הקרקע להחזיר לעצמו את המשק או חלק הימנו, אם נוכח הממונה על המחוז -

(א) שההחזרה הזאת דרושה לאיזו תכלית הוגנת ומספקת הקשורה בטובת המשק או בטובת הקרקע הסמוכה, לרבות הכשרת המקום ע"י יבוש או השקאה או ע"י התישבות או קולוניזציה יותר צפופה או לשם מכירת הקרקע לצרכי בנין;

(ב) (i) שנשאר בידי האריס החוקי קרקע בשטח מספיק ומסוג כזה אשר יוכל להפיק ממנה את אמצעי מחייתו שהסכין אליהם בעבודות שהוא רגיל בהן, ואותה קרקע צריכה להימצא ככל האפשר בקרבת המשק אשר יורחק ממנו בשל ההעברה, או

(ii) שהתכלית שלשמה מבקשים את החזרת המשק כוללת דבר הספקת קרקע מוכשרת לאריס החוקי די הצורך למחיתו ולמחית בני ביתו, וגם אמצעי-מחיה מספיקים בעבורם עד שהקרקע תוכשר.

16. אין מעבירים קרקע אלא אם מלאו אחרי הוראות הפקודה הזאת

(1) כשמגשים בקשה לרישום ההעברה של אדמת מירי ונמצא עליה אריס חוקי שקיבל הודעה על גמר מועד האריסות בהתאם לפקודה הזאת, לא ירשום מנהל מחלקת הקרקעות את ההעברה בספרי האחוזא אלא אם כן נוכח לדעת שבעל הקרקע נתן ערובה למילוי כל ההתחייבויות כלפי האריס החוקי המותנות בפקודה הזאת, או אלא אם כן הסכים הקונה לקבל על עצמו את כל ההתחייבויות של הבעל הקודם וכי כל פיצוי המגיע לאריס החוקי ייזקף כחוב על הקרקע.

(2) כל פיצוי שהוסכם עליו כי הוא מגיע לאריס חוקי או שהמועצה מצאה כי הוא מגיע לאריס החוקי עפ"י הפקודה הזאת, ייזקף כחוב על הקרקע עד שישולם הסכום הזה כולו.

(3) הוראות הסעיף הזה לא תחולנה על משק אם נתברר למנהל מחלקת הקרקעות שכל הפיצויים המגיעים בשל הפרעה או בשל השבחות או המגיעים בשל כל סיבה אחרת עפ"י הפקודה הזאת הוערכו ע"י מועצה והושלשו בידי נוטריון ציבורי.

17. על האריס היוצא להכשיר את הקרקע או לאפשר לבעל הקרקע להכשירה

(1) רצה בעל הקרקע שהאריס שקיבל הודעת עזיבה או אריס חוקי שקיבל הודעת עזיבה בהתאם לסעיף 3, יכשיר את הקרקע לצרכי עיבוד בשנה הבאה, ימסור לאריס הודעה על כך בכתב; העתקה מההודעה הזאת תישלח ע"י בעל הקרקע לממונה על המחוז; אם מילא האריס אחרי ההודעה ישלם לו בעל הקרקע פיצויים בעד הכשרת הקרקע; אם אין אריס רוצה

להכשיר את הקרקע יודיע זאת לבעל הקרקע תוך חודש ימים מעת קבלת ההודעה והזכות בידי בעל הקרקע להכשיר במשך שנת ההודעה לצרכי עיבוד בשנה הבאה כל קרקע שבידי האריס ואשר אין עליה יבול.
(2) פרץ סכסוך בדבר סכום הפיצויים שיש לשלם עפ"י הסעיף הזה, יוערכו הפיצויים על ידי מועצה.

18. הגנה על מנהגים ידועים

(1) שום בית משפט או שופט או פקיד הוצאה לפועל לא יוציא צו נישול נגד אדם שהיה נוהג כרגיל, בין הוא גופו ובין ע"י בא-כוחו, בעונות מתאימות במשך זמן לא פחות מחמש שנים רצופות, מתוך תקופה של לא יותר משבע שנים שקדמה לתאריך בקשת הצו, לרעות או להשקות את בעירו או לכרות עצים או לקטול קנים, או לעסוק על הקרקע במלאכה מועילה אחרת כיוצא באלו, בתוקף זכות, מנהג, הרגל,

או בתורת חסד, מלבד אם הניח בעל-הקרקע את דעת בית המשפט, השופט או פקיד הוצאה לפועל שהוכח לו לשר המשפטים כי המציאו לאותו אדם קרקע אחרת שוות-ערך לצרכי פרנסתו.

(2) שום דבר האמור בסעיף זה לא יהא דינו כמקנה רשות לאדם להיכנס לתחום כל קרקע שלא לצורך המלאכה שנהג בה בעבר.

19. ענינים ידועים יוחלטו ע"י ועדה

(תיקון 1937)

(1) כל סכסוך-

(א) בשאלה איזהו האריס החוקי של משק, או

(ב) בשאלת הזמן שהחזיק אריס חוקי במשק ועיבדו, או

(ג) בשאלה איזהו בעל המשק, או

(ד) בשאלה אם נהג אדם בלא הפסק לרעות או להשקות את בעירו, או לכרות עצים או לקטול ⁸קנים, או

לעסוק במלאכה מועילה אחרת כיוצא באלו, בתוקף זכות, מנהג, הרגל או חסד,

יובא לפני ועדה מיוחדת שתתמנה מטעם שר המשפטים.

(2) החלטתה של הועדה הזאת תתקבל ע"י הצבעת חבריה, ואם היו הדעות שקולות תהיה ליו"ר דעה נוספת או מכרעת.

החלטתה של הועדה הזאת תהא החלטת גמר ואין לערער עליה: בתנאי שברשות בית המשפט לקרקעות שתינתן על יסוד הרצאת העובדות, מותר להגיש לבית המשפט הנ"ל ערעור בנקודה משפטית.

יכול שר המשפטים להתקין תקנות בית דין הקובעות את המנהגים והפרוצידורה בערעורים המוגשים עפ"י סעיף זה.

(3) אם התברר במשא ומתן משפטי בין צדדים ידועים בפני איזה בית משפט, שאיזו שאלה החשובה במשא והמתן

הוחלטה כבר לגבי צדדים אלה, או לגבי אותם צדדים שתביעת צדדים אלה באה מכוחם, ע"י ועדה שנתמנתה עפ"י הוראות

הסעיף הזה, ייחשב הדבר כ"מעשה שנידון" (res-judicata) והחלטה זאת של הועדה תחייב את בית המשפט.

(4) לצורך הסעיף הזה יכול שר המשפטים למנות ועדה אחת או ועדות אחדות, וכל ועדה תהא בת לא פחות משני אנשים

שאחד מהם יתמנה לשמש כיו"ר הועדה.

20. תקנות

יכול שר המשפטים להתקין תקנות בדבר -

(א) הפרוצידורה של המועצה;

(ב) השכר שישולם לחברי המועצה;

(ג) הסדרים והפרוצידורה שינהגו על פיהם בכל חקירה בפני ועדה שנתמנתה לפי הוראות סעיף 19, לרבות גבית עדות וזכותו של כל אדם להשמיע את טענותיו בפני ועדה כזאת;

(ד) כל ענין אחר המצריך בזה התקנת תקנה.

21. יוצא מן הכלל

שום דבר האמור בפקודה זאת לא יחול על אדם המחזיק והמעבד ביום מתן התוקף לפקודה זו משק שממשלת ארץ-ישראל היא בעליו.

22. הודעת עזיבה שניתנה לפני תחילת תקפה של פקודה זו

(1) כל הודעת עזיבה שנמסרה לאריס לאחר יום שלושה ועשרים ביולי, 1933, ואשר לא היתה שרירה וחוקית אילו היתה פקודה זאת בת תוקף בתאריך מסירת ההודעה, תהא בטלה ומבוטלת.

(2) כל הודעת עזיבה שנמסרה לאריס לאחר יום שלושה ועשרים ביולי, 1933, ואשר היתה הודעה שרירה וחוקית אילו היתה פקודה זאת בת תוקף בתאריך מסירת ההודעה, יהא דינה כדין הודעה שניתנה ונמסרה עפ"י הוראות פקודה זו.

23. הגבלות בחלות הפקודה

(תיקון התשי"ג)

על אף האמור בפקודה זו, לא ירכוש אדם כל זכות, ולא יהיה זכאי לכל הגנה לפי פקודה זו -

(1) לגבי משק שהוא החזיק ועיבד לראשונה ביום ט' בטבת התש"ג (17 בדצמבר 1942), או בתאריך מאוחר יותר;

(2) לגבי כל משק שהוא מחזיק או מעבד וכל קרקע שהוא עושה בה פעולה מהפעולות המפורטות בסעיף 18, אם המדינה היא ביחס לאותו משק, או אותה קרקע, בעל קרקע כמשמעותו בפקודה זו, או אם קיבל לראשונה אותו משק, או אותה זכות פעולה בקרקע, מידי הקרן הקיימת לישראל, בין לפי חוזה מפורש ובין שלא לפי חוזה כזה.

התוספת

(סעיף 11)

השבחות אריס שמשלמים בעדן פיצויים

חלק i

השבחות הטעונות הסכמת בעל הקרקע

1. הקמת בנינים, שינויים, או הרחבתם.
2. עשייתם או תיקונם של דרכים או גשרים.
3. הרחקת שרשי עץ, סלעים, אבנים ומכשולים אחרים כיוצא באלה לעבודת האדמה.
4. התקנתן או תיקונן של עבודות השקאה, תעלות מים, ברכות, בארות, מקואות-מים, או מפעלים לשימוש בכוח-מים או להספקת מים למטרות חקלאיות או לצרכי בית.
5. בנייתם וחידושם של גדרות קבע וקירות קבע.
6. נטיעת גנים, כרמים, משברי-רוחות ומשוכות.
7. הקמתם וקביעתם של מניעים ראשיים, מכונות קיטור, שמן או גז, טורבינות, מכונות-דוחפות, טחנות-רוח וגלגלי-מים.

8. הקמתן וקביעתן של טחנות המונעות בכוח מניע או מכונות לטחינתה, כתישתה וכו' של תוצרת חקלאית.

חלק ii

השבחות המחייבות מסירת הודעה לבעל הקרקע

1. יבוש.
2. סכרים לעצירת שטפונות.
3. טיוב הקרקע בזבל של משק חקלאי.
4. טיוב הקרקע בזבל מלאכותי קנוי או בזבל קנוי אחר.
5. תיקונים בבנינים כשהבנינים דרושים לו לאריס כמעון, או לעיבוד משקו, זולת תיקונים שהאריס עצמו חייב בעשייתם.

(סוף הפקודה)

[1]. חא"י, כרך א', עמ' (ע) 476, (א) 506.

תיקונים: ע"ר 660, 1937, תוס' 1, עמ' (ע) 1, (א) 1;

ס"ח 117, התשי"ג, עמ' 36.

[2]. במקור: מושל-מחוז.

[3]. הסמכויות והתפקידים שנתייחדו לממונה על המחוז בפקודה זו יהיו מעתה נתונים לאדם שימנה לכך שר המשפטים מבין עובדי משרדו והוא יבוא במקומו לכל ענין שבפקודה זו. אולם רשאי שר המשפטים בהסכמת שר הפנים לקבוע כי הסמכויות והתפקידים האמורים יהיו נתונים לממונה על המחוז (סעיף 2 לחוק העברת סמכויות (הממונים על מחוזות וקציני מחוז), התשכ"ד-1964).

[4]. לפי חוק העברת סמכויות (ממונים על מחוזות וקציני מחוז), התשכ"ד-1964, סעיף 1, בכל מקום בחיקוק שמדובר בו ב"פקיד מחוז" קרי "קצין מחוז". הביטוי "הפקיד המחוזי" הוחלף בהתאם לכך.

[5]. ראה הערה 1. בסעיף 4 דלעיל.

[6]. למעשה אין אלא תוספת אחת לפקודה זו.

[7]. ראה הערה 1 לסעיף 4 דלעיל.

[8]. במקור כתוב בטעות: "לקלוט".

//